

Az „új iskola, munkaiskola, munkáltató iskola“ és még több más néven szereplő iskola nem csupán lélektani irányú, mint a szerző állítja (19. l.), hiszen Montessorinál, Kerschensteinernél (akikre szintén hivatkozik) éppúgy megtalálható az oktatásban a tárgyi megkötöttség elve, tehát a logikai szempont, mint a lélektani megalapozás.

Az ifjúról nagy megértéssel szól, mégis helytelen az a felfogása, hogy a gyermekkor, a serdülőkor és az ifjúkor „egymástól élesen elkülönített állapot. Az egyikből a másikba az ifjú nem fejlődés, hanem átalakulás útján jut át“ (21. l.). Az átalakulás a fejlődésnek olyan módja, amely lényegében különbözik az előbbi állapottól. Márpedig a gyermekkor, a serdülőkor és az ifjúkor közvetlenül egymásután következő fejlődési szakaszok. Ha egyikből a másikba nem fejlődés, hanem átalakulás útján jutnának, ez ellene mondana az egyik legalapvetőbb nevelési tételnek, amely szerint az ember élete folytonos alakulás, és minden fejlődési szakasz olyan, amilyené az előző tette. Sajátos állapot mindegyik, de ninosenek élesen elkülönítve. Az ifjú jellemző vonásai gyökerükben megtalálhatók a serdülőben, a gyermekben, sőt a kisdedben és a csecsemőben is.

Végül a munka címében kifejeződő „korszerű“ jelzőre utalunk. Előszavában a szerző ezt a korszerűséget úgy értelmezi, hogy „napjaink igényeinek megfelelő középfokú oktatás“ elveit iparkodik megvilágítani és rendszeres egészbe foglalni. Hogy azonban mit tart napjaink igényeinek megfelelő oktatásnak, azt sehol nem fejt ki. Nyilván nem a reformpedagógia követelményeire gondol, hisz azokkal legnagyobb mértékben szembeszáll. Ez a korszerűség a középfokú oktatásra vonatkoztatva csak azt jelentheti, hogy a nemzetnek mai állapotában milyen tanult középosztályra van szüksége, s e kíváncsihoz alkalmazkodva milyennek kell a középfokú oktatásnak éppen ma lennie. De éppen erről alig szól a könyv. A benne kifejtett oktatás nincs nagyon tekintettel a mai állapotokra, nem a „most“ és „itt“ kívánalmait veszi figyelembe, hanem általános keretek között mozog, éppen a korszerűséget nélkülözi. Kár volt a címben a figyelmet magára vonnia, különben aligha kerestük volna.

A könyvre tett megjegyzéseink nem vonnak le értékéből, hisz apróságokra vonatkoznak. Ha nem készítené gondolkodásra, akkor a fenti észrevételeket sem tettük volna. A szerző nem végzett hiábavaló munkát, mert hozzájárult a megbotlyagott oktatás ügyének tisztázásához.

Jankovits Miklós.

Cser János: Korszerű magyar lélektani és nevelésügyi tanulmányok. (Közlemények a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumából. I. köt.) Budapest, 1936. Sárkány-nyomda rt. 272 lap.

Huszonöt évi, sokszor küzdelmes, de mindig ernyedetlen kutató munka után a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriuma új vezetőjének, Cser Jánosnak tevékenysége és lelkesedése, szóval teljes energiája nyomán eljutott ahhoz, hogy beszámolót adjon a pedagógiai szakkörök és az

érdeklődő művelt közönség részére a laboratóriumban folyt és ma is folyamatban lévő értékes munkáról. E jubiláris kiadvány valóban alkalmas arra a célra, melyet szolgál. Szélesebb körben felhívja a figyelmet az intézet munkásságára és eredményeire. A székesfőváros Pedagógiai Szemináriumának intézményei közül eddig is a lélektani laboratórium volt az, melyre a gyakorló pedagógusok a legnagyobb várakozással tekintettek. A gyermektanulmányozás általában mint új mozgalom, módszerei és eljárásai ennek a laboratóriumnak keretében jelentek meg nálunk először, mint a pedagógia segítő-tudománya, mint tényező a nevelés munkájának öntudatosabbá alakításában. A Weszely Ödöntől 25 évvel ezelőtt alapított és Nagy Lászlótól újrászervezett laboratórium, első vezetőjének elhunytja után, a letűnt utóbbi öt évben újra virágzásnak indult az előttünk levő Kötet szerzőjének vezetése alatt s megérdemli az érdeklődést, mely e kiadvány nyomán ismét feléje irányul.

Szerzőnk összegyűjtött lélektani és nevelésügyi tanulmányainak könyvét, mely a laboratórium munkálatai alapján keletkezett dolgozatokat tartalmaz, e minden tekintetben modern intézmény megteremtőjének és újjászervezőjének, két elhunyt kiváló pedagógusnak, Weszely Ödön és Nagy László emlékének szenteli. A tanulmányok maguk többnyire már külön-külön megjelentek egyes pedagógiai szaklapokban, de minthogy jórésük úttörő célzatú nevelésügyi és lélektani irodalmunkban, helyes dolog volt egy kötetbe gyűjteni és ilymódon könnyebben hozzáférhetővé tenni őket az érdeklődők számára. Ez a jövőre nézve is annál inkább érdemesnek bizonyulhat, mert a kötet tanulmányaiban foglalt eredmények sikeresen hozzájárulhatnak ahhoz, hogy egy korszerű magyar lélektan kialakulhasson. Ez utóbbinak fontossága a magyar nevelés szempontjából nyilvánvaló.

Szerzőnk tanulmánygyűjteménye öt szakaszra oszlik. Az I. szakasz általános lélektani dolgozatokat csoportosít. Az első tanulmány a *szellemtudományi lélektanról* szól, melyet Dilthey indított meg s a nálunk is közszerepetben álló Spranger Ede tett különösen ismertté, s mely a lélek vizsgálatában a természettudományi felfogással helyezkedik szembe. Nem taglalja a szellemtudományi lélektan összes kérdéseit, célja csak az, hogy egyrészt néhány alapvető fogalmat vázoljon röviden s tisztázza a lelki személy, a szellemi aktus és szellemi alkotás, a lelki normák, a lelki struktúra, a jelentésátélés, a személyiségek megértése stb. fogalmait, másrészt az, hogy néhány szellemtudományi lélektani típust ismertessen. Ilymódon, a német Dilthey, Bühler, Spranger és a magyar Dékány István lélektani típusait tárgyalva, bemutatja az olvasónak a szellemtudományi lélektan gondolkodás- és kifejezőmódját. Az *egyénség megismerése* című tanulmány a személyiség fogalmát elemzi, megismerésének forrásait tárgyalja a természettudományi és szellemtudományi módszer, vagyis a magyarázat és megértés szembeállításával. Itt is típusok megállapításával és ismertetésével végezi fejtegetéseit. A kötet súlypontja abban a tanulmányban van, melyben Cser János az *új nevelés és a lélektan* szorosabb kapcsolatának szükségességét hangoztatja és ennek lehetőségét boncolja. Alapgondolata az, s ebben leli magyarázatát a neveléstudomány új

iránya, hogy a lélektan és a pedagógia sok ideig külön utakon járt, kapcsolatot alig talált. A herbarti kezdemény után, mely nagyobbára spekulatív volt, csak az amerikai neveléstudomány munkásai tértek rá a gyermektanulmány helyes útjára, mikor beiktatták a nevelésnek két tényezője, az öröklés és a környezet mellé az öntevékenység (helyesebben: a saját tevékenység) nevelői elvét, melynek főformáit szerzőnk a játékban, a munkában, az alkotásban és a gondolkodásban látja. Egyben megjelöli a funkcionális és a strukturális szemlélésmódban, a szellemtudományi lélektan szempontjainak érvényesítésében, a törekvés uralkodó szerepében, a fejlődés figyelembevételében, a minőségi értékelésben stb. azokat az utakat, melyeken a neveléslélektannak haladnia kell.

A tanulmányoknak II. csoportja, melyben Cser János néhány laboratóriumi munkatársának, Réti Lenkének, Csath Istvánnak és Kováts Albertnek egy-egy dolgozata is közölve van, próbalelektani (teszt-lelektani) értekezésekből áll és egy tanulmánnyal kezdődik, mely kegyeletesen Nagy Lászlónak a Pedagógiai Szemináriumban kifejtett munkásságáról szól. Ismerteti mesterének célkitűzéseit, kutató tevékenységét, mely abban tetőzött, hogy az ezirányú munkásságát megelőző időkben dívott klasszikus pszichológiai vizsgálatokat, a lelket felparcellázó természettudományi rideg mérőléceket az egész embert megérteni óhajtó személyiségvizsgálatokkal váltotta fel s ezeket összetartó erővel mindig a fejlődés gondolatában foglalta együvé. Az ebbe a csoportba tartozó további dolgozatok érdekes témái mind laboratóriumi vizsgálatok eredményei, így az iskolai tanuláshoz szükséges érettség megállapítása, a figyelem kísérleti vizsgálata a 10—14 éves korban, az emlékezet terjedelmének és minőségének vizsgálata, a vidéki és fővárosi gyermekek lelki fejlődésének összehasonlítása logikai emlékezetvizsgálatok alapján, 7—10 éves gyermekek gyöngyfűzés próbáinak ismertetése, mindenik esetben neveléstani célok érvényesítésével. A dolgozatoknak ehhez a csoportjához csatlakozik a kötetben Kováts Albertnek referátuma az amerikai tantárgytestekről.

A közleményeknek III. csoportja a pályaválasztás problémájával és pszichotechnikai kérdésekkel foglalkozik. A IV. csoportból különösen a német nyolcosztályú népiskolák tanterveiről írt tanulmány érdemel figyelmet, mint-hogy időszerű reánk nézve. Ismerteti az erre a tárgyra vonatkozó porosz intézkedéseket, a berlini nyolcosztályú népiskolák tantervét. Foglalkozik a porosz kísérleti iskolákkal, a bennük érvényesülő hasznossági elvekkel, a pszichológiai szempontok érvényesülésével s azokkal a következményekkel, melyekkel mindezek a szempontok együtt járnak, vagyis a tanítóképzés kérdésével. E dolgozat helyes tanulságokkal szolgálhat a mi folyamatban levő hasonló törekvéseink során. Jó összefoglalás a családi nevelés elméletét és gyakorlatát az egész művelt világra kiterjedő áttekintés alapján fejtegető cikk. Érdekelt bennünket, kik magunk is megismertük az 1914-ben nálunk is előadásokat tartó kiváló német pedagógusnak, a Magyar Paedagogiai Társaság tiszteleti tagjának jelentőségét, a Kerschensteiner Györgyről szóló szép jellemrajz is.

A kötetet, mint V. fejezet, egy jubileumi cikk rekeszti be, mely a Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriuma szervezetének kialakulását ismerteti, megalapításának 25. évfordulója alakalmából s röviden összefoglalja a laboratóriumnak megvalósításra váró jövőendő programját.

Cser János tanulmányainak e gyűjteménye, melynek 19 dolgozata közül 16 az ő tollából való s melynek folytatását is kilátásba helyezi a közel jövőben, igazolja, hogy a vezetése alatt álló lélektani laboratórium fontos hivatást tölt be a magyar neveléstudomány életében, mert a *'korszerű'* nevelés feladatainak megoldását sikeresen törekszik elősegíteni. Érdeklődéssel várjuk e tanulmánygyűjtemény folytatását, a „Közlemények a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumából” című sorozatnak II. kötetét, mely 5000 fővárosi 10–14 éves tanulón végzett, rendszeres, amerikai tanulságok figyelembevételével folytatott módszeres értelmességi vizsgálatok eredményét fogja közölni és feldolgozni, s melyből egy érdekes részletet nemrégiben volt alkalmunk hallani a Magyar Paedagogiai Társaság felolvasó ülésén. Melegen óhajtjuk, hogy az előttünk levő kötet sikere kísérje szerzőnk további tudós vállalkozását is.

Gyulai Agost.

François Rabelais: Gargantua (Pantagrueli vidámságok könyve). A bevezető tanulmány és a fordítás *Kemény Katalin* munkája, az előszót *Benedek Marcell* írta. Budapest, 1936. (N. 8-r. 246 l.)

Agyoncsépeelt igazság, hogy bármely, formája szerint is értékes, stílusával emberre, korra jellemző idegennyelvű írásmű fordítása igen súlyos feladat, mely a nyelv avatott művészet is a legnagyobb próbára teszi. S alig van a világirodalomban könyv, melynek másnyelvű tolmácsolása hasonló nehézségek elé állítaná a fordítót, mint éppen Rabelais-é. Azt hisszük, akárki fogott volna hozzá ehhez a munkához, az első kísérlet a legjobb esetben is csak érdekes próba lett volna, használható, becses alap a következő vállalkozók számára, de semmiesetre sem végleges megoldás. Kemény Katalinnak nem kell tehát szégyenkeznie, ha ebben, a szöveggel vívott egyenlőtlen küzdelemben alul maradt.

A Gargantua értékét, érdekességét, neveléstörténeti fontosságát fölösleges itt hangsúlyozni. S aki csak azért veszi kezébe ezt a könyvet, hogy megismerkedjék belőle Rabelais nevelési elveivel, gondolatvilágával, korának eszméáramlataival szemben elfoglalt álláspontjával, kétségtelenül hálás lesz a fordítónak.

A legszerényebb követelmény fordítással szemben az, hogy a tartalmat megértesse, pontosan, hűen, szabatosan tolmácsolja. Ez a fordítás ebből a szempontból nagy vonásokban elfogadható, bár a részletekben sok kifogásolnivaló akad. Csak néhány fejezetét hasonlítottam össze az eredetivel, de ezekben is nem egy félreértésre, szükségtelen pongyolaságra, felületességre akadtam. Ime néhány példa: Az előjáró beszédben találjuk a következő mondatot: „...könnyen azt hihetnénk, hogy nincsen benne szó csak csúfolódásról, látván, hogy a külső cégér (a címlap), ahelyett, hogy a lényegről szólna, gúnykacajt és pajkosságot ígér” (98). Ez a mondat már első olvasásban feltűnt,